

Opinnäytetyö ja menetelmät

Antti Pönni

Opinnäytetöiden lajit

TOIMINNALLINEN OPINNÄYTE (MONIMUOTOTYÖ)

- Koostuu teososasta (esim. elokuva) ja siihen liittyvästä kirjallisesta osasta
- Kirjallisen osan laajuus 20-40 sivua teososan laajuudesta riippuen
- "raportti"

KIRJALLINEN TYÖ

- Pelkkä kirjallinen työ ilman teososaa
- Laajuus 30-50 sivua
- "tutkielma"

Kirjallisen työn rakenne

Kolme perusosaa:

1. Johdanto: "sano mitä aiot sanoa"
 2. Käsittele: "sano se"
 3. Yhteenveto: "sano mitä olet sanonut"
- vrt. aristotelinen draama: alku - keskikohta - loppu
 - Myös opinnäytteessä voi olla "tarina" ja "juoni"

Johdanto-osa ("mitä aiot sanoa")

- Tavoitteena herättää lukijan mielenkiinto, ennakoida tulevaa, ohjata lukija keskittymään olennaiseen
- Kertoo mistä työssä on kysymys, mihin laajempaan kenttään tutkimus liittyy, mitä on tarkoitus tehdä ja miten
- Johdannossa olisi hyvä
 - Esitellä käsiteltävä aihe, näkökulma ja tutkimuskysymys/ -tehtävä
 - Selventää mikä on se perusongelma, johon etsitään vastausta
 - Keinot, joilla ongelma pyritään ratkaisemaan
 - Selvittää miten opinnäytetyö etenee
- Johdannon laajuus n. 2-4 sivua

Käsittely (asian sanominen)

- Käsittely on työn laajin osa; se jakaantuu yleensä useampiin lukuihin
- Tavoitteena on antaa vastaus tai vastauksia tutkimuskysymykseen
- Annetut vastaukset (tulokset, väitteet)
 - Perustuvat teorioihin ja menetelmiin
 - Perustuvat aineistoon
 - Ovat argumentoituja (ts. niillä on perustelut ja niitä on arvioitu / reflektoitu kriittisesti)
- Laajuus 15-30 sivua riippuen työn tyypistä (monimuototyön osa / pelkkä kirjallinen työ) ja kokonaislaajuudesta

Yhteenveto (mitä on sanottu)

- Kokoo ja tiivistää työn sisällön ja saavutetut tulokset ja auttaa lukijaa arvioimaan niitä
- Vastaa työn alussa esitettyyn kysymykseen / ongelmaan (mitä saatiin selville, mitä ei)
- Vakuuttaa lukijan työn merkityksestä esim. osoittamalla mitä yleistä merkitystä tuloksilla on
- Tavoitteena on se, että lukija voi pelkän yhteenvedon pohjalta saada selville työn olennaiset tulokset
- Laajuus korkeintaan 10 sivua

Käsittelyosan rakenteesta

- Rakenne voi vaihdella käsiteltävän aiheen mukaan, mutta seuraavat elementit ovat yleensä tarpeen
- Taustoitus voi sisältää esim.
 - Aiheen liittäminen yleisempään kontekstiin
 - Tutkimusongelman esittely
 - Käytettyjen käsitteiden ja menetelmien esittely
 - Laajuus n. 1-2 lukua (viitteellinen sivumäärä n. 10-15 s.)
- Varsinainen käsittely
 - Aineiston tarkastelu valitun menetelmän avulla
 - Analysointi ja reflektointi
 - Tulosten ja johtopäätösten esittely
 - Laajuus 2-3 lukua (n. 15-25 sivua)

Sisällöllisiä rakennemalleja

- Temaattinen rakenne
 - Keskeistä teemaa tarkastellaan eri luvuissa eri näkökulmasta
 - Esim. jotain genreä voidaan tarkastella käsitteenä (mitä sillä tarkoitetaan), historiallisesti (genren vaiheet), suhteessa omaan elokuvaprojektiin (miten liittyy ko. genreen, mitä valintoja on tehty), jne.
- Kronologinen rakenne
 - Prosessin tms. tarkastelu sen eri vaiheissa
 - Esim. tuottajan rooliin liittyvät ongelmat ja niiden ratkaisumallit elokuvaprojektin eri vaiheissa

Muodollisia rakennemalleja

- "suppilorakenne"
 - Lähdetään liikkeelle laajasta teemasta ja rajataan sitä luku luvulta
- "pyramidirakenne"
 - Lähdetään liikkeelle suppeasta kysymyksestä ja laajennetaan sitä luku luvulta
- "tiimalasirakenne"
 - Lähdetään liikkeelle laajasta teemasta, rajataan tarkastelu suppeaan kohteeseen ja lopussa taas laajennetaan tarkastelua

Kirjallisen oppinäytetyön elementtejä

Tutkimusongelma / tavoite

Teoriat ja käsitteet

Menetelmät eli metodit

Tutkimuksen yleiset tavoitteet

Kuvaaminen (mitä? miten?)

Selittäminen / ymmärtäminen (miksi?)

Sovellukset ja toimenpidesuosituks

Ennustaminen

Käsitteiden ja teorioiden tuottaminen

Hannu Uusitalo: Tiede, tutkimus ja tutkielma: johdatus tutkielman maailmaan (1991).
Ks. myös <<http://www.uta.fi/viesverk/viesttiet/tiede/tehtavat.html>>

Kuvaaminen

- Vastaa kysymyksiin "mitä?" tai "miten?"
- Jäsentynyt, analyttinen ja perusteltu esitys kohteesta (vastakohtana vaikutelmalle)
 - Vaikutelma: "Suomessa on paljon puita"
 - Analyttinen kuvaus: "Suomen pinta-alasta 70% on metsää"
- Lisää tietoa ja ymmärrystä kohteesta
- Voidaan kommunikoida eteenpäin
 - Esim. ns. "hiljaisen tiedon" sanallisessa julkituomisessa ja erilaisten työkäytäntöjen kartoituksessa on kyse kuvaamisesta
- Miten dokumenttielokuvan tekijät ymmärtävät "dokumenttielokuvan" käsitteen?
- Mistä vaiheista projektini koostuu? Millaisia ne ovat?

Selittäminen / ymmärtäminen

- Vastaa kysymykseen "miksi?"
- Selittämisen kohteena voi olla tietty tapahtuma, tapahtumaketju tai havaittu säännönmukaisuus
- Miksi tosi-tv on suosittua?
- Miksi suomalaisen elokuvan suosio kasvoi 2000-luvulle tultaessa?

Toimenpidesuositukset

- Toimenpidesuositukset ovat hyvä tutkimustavoite AMK-opinnäytteelle, joka pyrkii työelämän kehittämiseen
- Työ voi olla esim. opas, esittää ratkaisumalleja joillekin työssä esiin nouseville ongelmille, tms.

Tutkimuskysymys

- Tutkimuskysymys on se mistä työssä on kysymys, ts. se mitä halutaan saada selville
- Periaatteessa koko työn tarkoitus on vain löytää vastaus tai vastauksia tutkimuskysymykseen
- Tutkimuskysymys on näin myös työn rakenteellinen ydin:
- Se määrittää työn viitekehystä, teoriaa, käytettyjä menetelmiä...
- Mitä suppeampi kysymys, sitä parempi
 - EI: "Mitä elokuva on?"
 - KYLLÄ: "Mitä havainnoivan dokumenttielokuvan piirteitä omassa teoksessani on?"

Teoria

- tulee kreikan sanasta *theoria*, "katsominen", "näkeminen"
- eräänlainen yleinen kuvaus tai malli, jonka ajatellaan pätevästi kuvaavan todellisuutta
- antaa tutkimukselle näkökulman ja liittää sen aiempaan keskusteluun
- Teorioiden pohjalla aina jokin todellisuuden ymmärtämisen tapa tai filosofia (eivät neutraaleja)
- Opinnäytetyössä "teoriaksi" riittää aikaisempi tutkimus, johon tutkielma nojaa (vrt. Seppänen 2005, 26)
 - Esimerkiksi dokumenttielokuvan tarkastelussa teoreettisena / käsitteellisenä mallina voidaan käyttää Bill Nicholsin dokumenttielokuvan jakoa erilaisiin tyyppeihin tai "moodeihin" (engl. "modes")
- Teoria → opinnäytteessä käytettävät käsitteet, "työkalut"

Käsitteet

- Käsitteet ovat välineitä tai työkaluja, joiden avulla teoria (todellisuuden malli tai kuva) linkitetään todellisuuteen
- Käsitteet ovat samalla teorian rakennuspalikoita; teoria muodostuu käsitteistä
- Käsitteiden avulla todellisuudelle voidaan antaa mahdollisimman yksiselitteinen hahmo, joka voidaan kommunikoida eteenpäin
- Käsitteiden avulla voidaan antaa jäsentynyt muoto esim. ns. "hiljaiselle tiedolle" eli omasta käytännön kokemuksesta tai osaamisesta saadulle ymmärrykselle, jolla ei kuitenkaan ole (itsellä tai yleisesti) selvää jäsentynyttä nimeä tai sanallista ilmaisua
- Se mitä käsitteillä tarkoitetaan, voidaan selventää määritelmien avulla

Lähtökohtakäsitteitä

Hiljainen tieto (tacit knowledge)

- Työn tekijällä on käytännön kokemuksen myötä syntynyttä tietoa / taitoa, jota ei kuitenkaan ole kirjattu ylös / dokumentoitu
- Yhtenä tutkimuksen tavoitteena voi olla tämän tiedon kirjaaminen, dokumentoiminen ja välittäminen eteenpäin

Reflektio

- Tarkoittaa alun perin "heijastamista" tai "peilaamista"
- Nykykäytössä viittaa asioiden tietoiseen ja systemaattiseen pohdintaan ja arviointiin
- Reflektio on oman toiminnan tai muun tutkimuksen kohteen kriittistä arviointia
- Kyse on etäisyyden ottamista tarkasteltavaan asiaan, sen katsomista ikään kuin "ulkoa päin"

Hermeneutiikka

Hermeneutiikka tarkoittaa oppia ymmärtämisestä

- Oletus: ihmisen oleminen on luonteeltaan ymmärtävää: ympäröivistä asioista ja ilmiöistä yritetään saada jotain tolkkua
- Alun perin taustalla uskonpuhdistuksen jälkeinen tarve tulkita oikein Raamattua: oli ymmärrettävä mitä kirjoittajat tarkoittavat
- Yleisesti hermeneutiikassa on kyse inhimillisen toiminnan merkityksen ymmärtämisestä, mutta myös sen tulkinnasta
- Esim. mitä jokin teos tarkoittaa, miten sitä tulisi ja voisi tulkita nykytilanteessa, jostain näkökulmasta, tms.
- Tulkinta ei kuitenkaan ole mielivaltaista, vaan perustuu tulkittavaan kohteeseen (tekstiin tms.)

Hermeneuttinen kehä ja reflektio

- Hermeneuttinen kehä kuvaa ymmärtämisen prosessia, jossa kohtetta reflektoidaan vaihtelevista näkökulmista ymmärrystä syventäen
- Uudesta kohdattavasta asiasta on olemassa esiymmärrys, alustava tapa ymmärtää se
- Esiymmärryksen pohjalta tarkastellaan reflektoiden kohteen yksityiskohtia jostain näkökulmasta
- Tarkastelun pohjalta pyritään rakentamaan uusi kokonaiskäsitelmä kohteesta ja tämän myötä syvempi ymmärrys
- Uuden ymmärryksen myötä yksityiskohtia voidaan alkaa tarkastella uudelleen ja edetä kohti vielä syvempää ymmärrystä

http://www2.uiah.fi/virtu/materiaali/ruoteledeohmi_files/120_kajallisuus.html#herm

Tutkimusmenetelmät eli metodit

Teoriat ja metodit

- Tutkimusmenetelmä eli metodi tarkoittaa yleisellä tasolla suunnitelmallista tapaa jonkin tehtävän suorittamiseksi
- Pohjana kreikan sana *methodos*, joka tarkoittaa "tietä johonkin"
- Teoria voidaan ymmärtää kartaksi, joka auttaa ymmärtämään ja tulkitsemaan maailmaa: mihin laajempaan yhteyteen asia liittyy
- Metodit ovat puolestaan soveltavia tapoja käyttää näitä karttoja
- ts. johonkin enemmän tai vähemmän systemaattiseen tieto- ja uskomusjärjestelmään ("teoriaan") perustuva keino etsiä "tietä johonkin"
- eli pyrkiä ratkaisemaan ongelma, selittämään tai ennustamaan jokin ilmiö, pyrkiä kehittämään jotakin toimintatapaa tms.

Aineiston keruu ja analysointi

Tutkimusmenetelmät voidaan jakaa kahteen toisiinsa liittyvään alaosiin

1. Aineiston keruumenetelmät

- Tapoja, joilla havaintoja tuotetaan (haastattelu, kysely, havainnointi jne.)

2. Aineiston analyysimenetelmät

- Tapoja ja säännönmukaisuuksia, joiden mukaan havaintoja työstetään, analysoidaan ja tulkitaan siten, että niiden pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä

Mitä on "aineisto"

- Aineistolla tarkoitetaan sitä tutkittavaa materiaalia, johon tutkimuksen tulokset perustuvat
- Aineistoa voivat olla erilaiset asiat, kuten
 - Systemaattiset havaintomuistiinpanot
 - Valokuvat, videotallenteet
 - Haastattelut
 - Valmiit teokset (esim. elokuvat)
 - Julkaistut tekstit
 - Kirjeet, sähköpostit, jne.
- Aineisto tulee erottaa lähdekirjallisuudesta / tutkimuskirjallisuudesta
 - Aineisto on tutkimuksen kohteena, lähdekirjallisuus tutkimuksen perustana (teoriat, metodit, näkökulmat)
 - Esim. jos tutkitaan elokuva-arvostelujen tapaa luokitella elokuvia, ovat arvostelut tutkimuksen kohteena ja siis sen aineistoa

Tutkimusongelma ohjaa metodeja

- Metodeilla ei ole itseisarvoa, ne ovat välineitä
- Metodit tulee valita niin, että niiden avulla voidaan löytää vastauksia tutkimusongelmaan
- Esim. jos tutkimusongelma on se, miten suomalaiset elokuvatuottajat ymmärtävät "product placementin" käsitteen, on luonteva tutkimusmenetelmä haastattelu

Kvantitatiiviset menetelmät

- Kvantitatiiviset eli määrälliset menetelmät mittaavat jotain numeroksi muutettavaa asiaa (lämpötila, tilavuus, kannatusprosentti)
- Yleisiä luonnontieteissä ja esim. tilastotieteessä
- Ennusteet ja niiden testaaminen; yleiset lainalaisuudet
- Ihmisten toiminta abstraktilla tasolla (esim. "kuluttaja")

Kvalitatiiviset menetelmät

- Kvalitatiiviset eli laadulliset menetelmät tutkivat ainutkertaisia ilmiöitä, elämismailmaa, merkityksiä (esim. historialliset tapahtumat, yksilön kokemukset)
- yleisiä ihmistieteissä
- Esim. syvähaastattelu
- Juha Varto:
"Ihmistieteissä ... tutkittavat merkitykset ja merkityksiin kietoutuneisuus ilmenevät laatuina, joita ihmisillä, ihmisten toimilla ja kulttuurin ilmiöillä on. Näitä laatuja ei voi muuttaa määrällisiksi ilman, että niihin sovelletaan idealisointia ja rationalisointia, jolloin niiden sisältö kadotetaan."

Reliabiliteetti ja validiteetti

- Liittyvät kysymykseen tutkimustulosten pätevyydestä ja luotettavuudesta
- Reliabelius: mittaustulosten luotettavuus (tai toistettavuus) ts. se, että tulokset eivät ole sattumanvaraisia -- huolellisuus
- Validius: mittarin tai menetelmän pätevyys ts. se, että se mittaa sitä mitä sen pitääkin mitata → johtopäätösten pätevyys (se mitä päätellään perustellusti seuraa aineistosta)
- Termit liittyvät alun perin kvantitatiiviseen tutkimukseen, mutta perusajatus (tulosten luotettavuus) on tärkeä myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa

Neutraalia menetelmää ei ole

- Luonnontieteet (mitattavat ilmiöt) vs. ihmistieteet (merkitysten ymmärtäminen)
- Realismi (todellisuus on, se on vain ilmaistava) vs. konstruktivismi (ilmaisutapa / kieli määrittää, miten todellisuus havaitaan)

Haastattelututkimus

- Lomakehaastattelu / strukturoitu haastattelu
- Avoin haastattelu / strukturoimaton haastattelu
- Teemahaastattelu / fokusoitu haastattelu / puolistrukturoitu haastattelu
 - Ryhmähaastattelu (focus group)

Reflektio

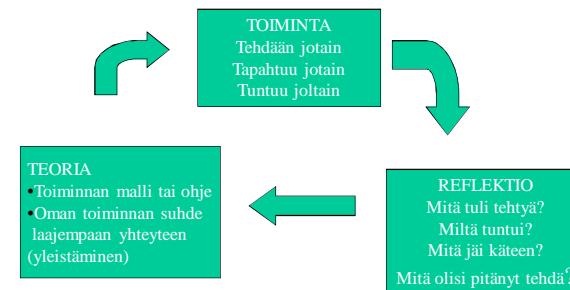
Reflektio

- Tarkoittaa alun perin "heijastamista" tai "peilaamista"
- Oman toiminnan ja kokemusten tai muun tutkimuksen kohteen tietoista pohdintaa ja arviointia
- Etäisyyden ottamista tarkasteltavaan asiaan, sen katsomista ikään kuin "ulkoa päin"
- Oppimisen näkökulmasta prosessi, jossa oppija aktiivisesti tarkastelee ja käsittelee uusia (oppimis)kokemuksiaan voidakseen rakentaa uutta tietoa tai uusia näkökulmia aikaisempiin tietoihinsa.

Toiminta ja reflektioprosessi

1. Toiminta: tekeminen, kokeminen (esiymmärryksen, "teorian" pohjalta – ehkä "intuitiivisesti")
2. Reflektio: omien kokemusten arviointi: – mitä opin? mitä tunsin? jne.
3. Teoria: uusien oivallusten käsitteellistäminen, tarkemman käsityksen muodostaminen aiheesta
4. Uusi toiminta: uusien ajatusten testaaminen ja uuden palautteen etsiminen

Reflektioprosessi

Reflektio oppimisprosessissa

1. Kokemusten mieleen palauttaminen
 - Tärkeimpien tapahtumien kokoaminen, kertaaminen mielessä
 - Asioiden kuvaaminen niin kuin ne ovat, ei niin kuin niiden toivoisi olevan.
2. Tunteiden huomioon ottaminen
 - positiivisten tunteiden hyödyntäminen (myönteinen suhde oppimiseen)
 - negatiivisten tunteiden tiedostaminen ja poistoyöstäminen (etäisyyden otto, asioiden järkevä arviointi)
3. Kokemusten uudelleenarviointi
 - uuden tiedon omaksuminen

Reflektio oppimisessä

Reflektion tasoja

Reflektoimaton kuvailu

- Asioiden luettelointia (ensin tehtiin näin, sitten näin, jne.)

Kuvaileva reflektio

- Ei vain luettelointia, vaan myös pohdintaa → tietoisuus, arviointi

Dialoginen reflektio

- Asian suhteuttaminen johonkin kontekstiin
- Esim. "keskustelu" kirjallisuuden kanssa
- vaihtoehtojen arviointi

Kriittinen reflektio

- Laajempi, yleinen näkökulma
- Esim. eettinen, yhteiskunnallinen
- Asian merkityksen syvämpi pohdinta

Oleellista

- Näkökulma, josta pohditaan
- Yleisyyden taso (oman toiminnan pohdinta – yleinen malli)